

Våbenedkastninger i ”Region V - Roskilde Amt” under Anden Verdenskrig

Af Henning Bjørn Larsen

Det sker, at et mosehul også gemmer fund fra historiens nyere tid.

I januar 2006, da Flemming Hansen, i forbindelse med udbygningen af Trekroner Øst, arbejdede med oprensningen af et mosehul nordøst for Roskilde Universitetscenter, dukkede tre medtagne metalbeholdere op. Flemming Hansen mente, at der var tale om våbencontainere fra 2. Verdenskrig og kontaktede Roskilde Museum.

Grete Rung fra Roskilde Museum fik bjærget de tre containere, to af dem var der ikke meget tilbage af, men den tredje er under konserve-

De fundne C-containere fra Trekroner. Foto: Flemming G. Rasmussen.

ring. Containeren er ca. 1,70 m lang og har en diameter på 0,35 m. Der er tale om en C-container, der bl.a. rummede US-karabiner og større våben som bazookaer og maskingeværer. Den har været tung at bakke med. C-containerne vejede, afhængig af indhold, mellem 100 og 180 kg.¹

Spørgsmålet var, hvor de var blevet kastet og hvem, der havde dumpet dem i mosen.

Gamle modtagefolk blev kontaktet, og der blev gravet dybt i hukommelsen om de kolde nætter på markerne og i skovene. Det var svært; dumpningen af skærme og containere var det mindste af arbejdet og lå langt tilbage i erindringerne. Der var flere muligheder. Regner Clausens modtagehold, Jens Erik Clausens gruppe, Helmuth Barners hold fra Borup eller holdene fra den sydlige del af amtet, gruppen under Poul Rasmussen eller Paul Skaarup Christensens hold fra Køge. Endelig kunne der være tale om containere fra de tidlige modtagelser, hvor modtageholdene blev sammensat til de enkelte modtagelser.

Til sidst lykkedes det. Helmer Clausen, medlem af Jens Erik Clausens gruppe, huskede stedet: ”De er vores. Vi havde dem liggende alt for længe – jeg tror nok, det var i Guhles garage – og en dag sagde Erik, at vi måtte have dem af vejen.² Så kørte vi dem ud til mosen en nat. Min bedstefar havde en lille gård lige ved siden af, så vi kendte stedet rigtigt godt. Der ligger tyve containere i det hul. De må være kommet ned oppe ved Hove.”

Der blev kastet fire gange på pladserne 39 og 59 ved Hove. Det var her, de sidste skærme dalede ned i ”Region V - Roskilde Amt” inden befrielsen. Modtagegrupperne havde gjort deres arbejde.

Dette er et rids af deres historie.

SOE

Det var Storbritanniens premierminister Winston Churchill, der i krigsvinteren 1940 oprettede Special Operations Executive. SOE's opgave var at yde bistand til og at få indflydelse på modstandsbevægelserne i landene, der var besat af aksemagterne. Gennem sabotage, propaganda og opbygning af undergrundshære skulle SOE med Churchills ord ”Set Europe ablaze”. Den operative del af SOE var organiseret i landesektioner, hvis vigtigste opgave var at udsende agenter og materiel til de lokale modstandsgrupper.

Rekonstruktion af en våbenedkastning efter krigen. Containerne ses tydeligt under faldskærmene. Foto: Ove Hoeg Guldberg, Bangsbo Museum.

SOE's indsats i Danmark kom i gang i december 1941, da de to første agenter blev kastet over skovene ved Bregentved i nærheden af Haslev.³ Lægen Carl Johan Bruhn, der var udset til den første SOE-leder i Danmark, omkom i springet, og hans radiomand Mogens Hammer kunne i den situation ikke gøre meget. Liget af Bruhn blev fundet den næste morgen og bjærget til Køge af det lokale politi.⁴ Snart efter ankom det tyske politi og krævede liget udleveret sammen med agenternes udstyr. I april 1942 blev en ny leder, Chr. Michael Rottbøll, nedkastet ved Jyderup sammen med to telegrafister. Men endnu engang gik det galt. Rottbøll omkom senere i en skudveksling med det danske politi. SOE havde ikke fået fodfæste i Danmark.

Først hen i februar 1943 kom der for alvor gang i arbejdet, da et hold på fire mand, anført af Ole Geisler, blev nedkastet; Geisler kom bl.a. til at deltage i modtagearbejdet ved Gyldenløveshøj. I marts landede den nye faldskærmschef, Flemming Muus, på en nedkastningsplads ved Nibe. Herefter gik det stadig fremad.

Undervejs havde SOE knyttet kontakt til en række ledende mod-

Chefen for SOE's danske sektion Lt. Commander R. Hollingworth, i mørk uniform, mødes med våbenmodtageholdene fra Roskilde Amt på Stændertorvet kort efter befrielsen. Bag ham Stig Jensen, leder af den sjællandske modtageorganisation, og midt i billedet i lys uniform, Jens Kjærgaard, leder af våbenmodtagegrupperne i Roskilde Amt. Folkene til højre tilhører Jens Erik Clausens gruppe. (LHA, Roskilde).

standsfolk, bl.a. Stig Jensen, som snart skulle blive den legendariske leder af våbenmodtagearbejdet på Sjælland.

Indtil våben og sprængstof begyndte at dale ned på nedkastningspladserne, havde modstandsbevægelsen måtte klare sig som den bedst kunne. Sprængstoffet blev stjålet fra firmaer og fra statslige lagre, og tændsatser blev lavet af dåser og madpapir. Mange sabotager måtte klares med simpel ildspåsættelse. Våbnene blev stjålet fra tyske soldater eller fra militærets lagre. Kommandanten på Roskilde Kaserne, oberst Helge Bennike, og hans officerer fik fjernet store dele af 4. Regiments udrustning fra den besatte kaserne, uden at tyskerne opdagede det. Tyvekosterne gjorde god gavn i det tidlige modstandsarbejde i København.

En vigtig forudsætning for modtagearbejdet var kontakten til England. Telegrafistens arbejde var yderst farligt. Fra det øjeblik han startede sin sending, gjorde han opmærksom på sig selv og sin placering, og et udbygget tysk pejlenet kunne hurtigt indkredse hans sendested. Efterhånden valgte mange telegrafister, der havde sendt fra København, at flytte ud af byen, hvilket medførte en del sendeaktivitet fra Hedehusene, Himmelev, Køge og Roskilde.

Ved årsskiftet 1943/44 blev det besluttet at opbygge en undergrundshær, hvorfor containerne i stigende grad indeholdt våben, som skulle bruges af en egentlig hær. Efter de allieredes veloverståede landsætning på Normandiets kyst, øgedes muligheden for flere nedkastninger over Danmark i løbet af efteråret 1944. Hermed steg behovet for modtagepladser og mandskab på jorden, og Sjælland og Fyn kom nu for alvor med i modtagearbejdet.

1943 - begyndelsen

I skovene sydøst for Roskilde ligger Gyldenløveshøj; et yndet mål for traveturen en søndag eftermiddag. Der er rejst en høj på stedet, og bestiger man den, opdager man en sten med navne på. Det er navnene på dem, som satte livet til under arbejdet med våbenmodtagelserne her; og løfter man blikket, ser man stedet, hvor containere for første gang dalede ned over en Sjællandsk modtageplads. Det var i august 1943.

En lille kilometer fra højen ligger en firlænget gård, der i mange år har været gul. Den hedder Laurentiuzlund, og her havde redaktør Stig Jensen sin sommerbolig. Skovrider Lorents Krarup på Valborup Skovridergård og Stig Jensen kendte ikke hinanden, selv om begge havde færdedes mange år i skoven, men den 3. august fik Krarup besøg af Stig Jensen, som efter en kort samtale spurgte skovrideren, om han ville hjælpe til ved en våbenedkastning ved Gyldenløveshøj samme aften. Krarup indvilgede, og de aftalte, at han skulle møde på Laurentiuzlund klokken 22.30 medbringende sin generatorordrene åbne Chevrolet, som skulle anvendes til bortkørsel af sendingen

Nedkastningen blev meldt klar i BBC's danske udsendelse klokken 18.30 med en såkaldt Kettle Code, der sluttede udsendelsen med ”På genhør klokken . . .”. Da udsendelsen klokken 21.15 sluttede med ”Lyt igen...”, var maskinen på vej til pladsen.⁵

*Udsigt fra Gyldenløveshøj ud over nedkastningspladsen, dengang tilplantet med små grantræer. I forgrunden mindestenen for de faldne modtagefolk.
Foto Henning Bjørn Larsen.*

Det havde længe været et ønske, at få kastet sprængstof og våben over Sjælland, så man undgik den farlige transport fra de jyske depoter til København, og nu havde London endelig indvilget i de lange ture over det besatte Danmark.

Det var et hastigt sammenkaldt modtagehold, der var samlet på pladsen. Krarup, Stig Jensen, redaktør Aage Schoch, fem kornetelever og Ellen og Georg Quistgaard. Quistgaards havde erfaringer fra de jyske modtagelser. (Det står uklart om der, ved denne første modtagelse, deltog lokale folk. Meget tyder dog på, at ansatte ved skoven deltog. Desuden nævnes Briand Clausen, som boede på Vernersminde). Alt forløb, som det skulle. "I nattestillheden kunne vi opfange lyden af flyets motorer langt borte. Så kom han. Vippede med vingerne til hilsen og gled bort igen for at komme tilbage i den gunstigste højde og retning for nedkastningen. Vi ventede åndeløse. Der havde vi ham igen. Nu slap han containerne, og nu lød det lille løfterige smæld, når faldskær-

Hovedbygningen på Valborup Skovridergård. (Skovfoged Hans Jessen).

men åbner sig, og de store skærme dalede, klart synlige, mod jorden”.⁶ Der blev kastet 6 containere, som blev åbnet og tømt på pladsen.⁷ Indholdet blev læsset i skovriderens Chevrolet og kørt til en bræddehytte lidt syd for Valborup Skovridergård. Der er tre skovdistrikter i de skove, adskilt med høje stengærde, så Chervoletten måtte i en stor bue ad offentlige veje for at nå frem til hytten. Næste morgen viste det sig at skærme og containere var blevet dumpet det forkerte sted; ved Skjoldenæsholm vuggede skærmene smukt på overfladen af en lille sø. Sikkerheden var aldeles ikke i top ved disse første modtagelser. Nogle dage efter blev sendingen hentet til København.

Den 10. august blev pladsen annonceret i BBC igen. Krarup havde brugt tiden til at samle flere lokale folk og sørget for et passende hul i skovdistriktets stengærde. Nedkastningen foregik perfekt, godset blev hurtigt bragt i sikkerhed i bræddehytten og sendt til København næste dag.

Skovfoged Ib Jensen deltog i denne modtagelse: ”Ved Gyldenløveshøjpladsen, i hjørnet mod Laurentiuzlund, lå en lergrav omgivet af

asketræer, det var her vi mødtes. Jeg var ikke med på pladsen, men stod vagt ca. 100 meter derfra, hvor der var godt udsyn gennem nogle høje bøge til landevejen (der hvor Kudskehuset ligger i dag), da vi forventede, at det ville være denne vej tyskerne ville komme”.

Folkene omkring pladsen ved Gyldenløveshøj havde vist ventet flere kastninger over pladsen, men den urolige august måned 1943 ændrede forudsætninger og planer. Efter uro og strejker, som kulminerede med regeringens afgang og militærets internering den 29. august, blev den danske SOE-chef kaldt til London til rådslagning. En nat i oktober fulgte Stig Jensen Flemming Muus til Skovshoved, hvorfra en fiskerbåd sejlede ham til Sverige.

I november var forhandlingerne i London færdige, og der blev telegraferet til Danmark, at ”Table Jam” ville ankomme. Nedkastningen skulle ske på den sikre plads ved Gyldenløveshøj, og forberedelserne gik i gang.

Table Jam

Forarbejdet blev gjort grundigt. Et lille hold blev udvalgt - det skulle være en hurtig modtagelse - og en reservelæge fra Aunstrup Sanatorium kom med, hvis uheldet skulle være ude. Skovfoged Ib Jensen gravede et hul til Jørgens overtræksdragt – ”Jørgen” var et af Muus’ illegale navne. (Hullet blev siden hen kaldt ”Jørgens Grav”, hvilket gav god næring til mange myter om hullets anvendelse).

Sidst i november blev der meldt klar, men tåge forhindrede udflyvningen af Muus. Et par dage efter prøvede man igen, men turen til Danmark var plaget af uheld og blev opgivet. Efter endnu en kold og forgæves vente, kunne holdet ved Gyldenløveshøj tage hjem og vente på næste månepriode, der begyndte den 10.december.⁸

Den 11. december klokken ni om aftenen lettede så endelig en 4 motors Halifax B.II BB378D fra Tempsford flyvepladsen 80 km nord for London. I København måtte Stig Jensen skyndsomst forlade et selskab og tage toget til Roskilde, hvor den trofaste vognmand Carl Christensen ventede ved stationen.

”Den tredje gang så det heller ikke ud til at Muus ville komme”, fortæller Ib Jensen, ”og Krarup var gået for at tænde op i generatoren på sin bil. Så hørte vi maskinen, og pludselig fik vi alle varmen. Halifax’en

JAMS ARR

Dec. 1943

JAMS ARRIVAL NOW POSTPONED UNTIL NEXT MOON PERIOD STOP RECEPTION TIMES FOR DECEMBER ARE THIRD TO THIRTEENTH FROM TWENTY EIGHTH EIGHTH TO TWENTYFOUR EIGHTH EIGHTH AND FROM FOURTEENTH TO TWENTIETH TWENTYFOUR EIGHTH EIGHTH TO EIGHTH FOUR EIGHTH. STOP CONFIRM.

Stand by for paa Tumbor today Thursday
eleventh stop please change to pabrare
two from zero hours Friday twelfth stop
my 20 stop. Jam will bring film message
also new signal plans and crystals stop
Good luck. —

1650000
1943

Øverst en meddelelse fra London om udsættelsen af nedkastningen af Flemming Muus. Nederst telegrammet, som melder hans ankomst i december 1943.

"Jam" står for "Table Jam", som var Muus' kodenavn i SOE. Alle SOE-agenterne i Danmark hed "Table" efterfulgt af et "efternavn". (Duus-Hansens arkiv, Rigsarkivet).

kom ind fra vest, men et par sekunder efter blev den angrebet af en tysk natjager; svingede hårdt ind over Mortenstrupmarkerne og forsvandt brændende mod syd". Alle på pladsen havde kastet sig ned, men nu gjaldt det om få pakket sammen og komme væk.

I den brændende maskine arbejdede hele systemet på højtryk, mens ilden hastigt bredte sig. Kort efter meldte piloten, at han ville forsøge en nødlanding. I lastrummet lå seks containere med sprængstof, som efter Gyldenløveshøj skulle have været kastet på den nye modtageplads ved Kattrup nordøst for Tissø. Det gjorde ikke de elendige odds bedre. Og så lykkedes det. Alle kom uskadte ud, og Muus kastede sin overtræksdragt ind i flammerne. Da de var nået små 100 meter fra den brændende maskine eksploderede den. Det var ved Bonderup på Midtsjælland.

De engelske flyvere begav sig på en tvivlsom flugt. En gruppe blev

Halifax BB378D efter nødlandingen ved Bonderup.

angivet og taget af tyskerne, resten nåede til godset Ryegård, hvor grev Scheel gennem Falcklederen i Roskilde, Einar Arboe-Rasmussen, fik dem til København og videre til Sverige.

I dag ved vi, at de tyske meldestationer havde fulgt BB378D fra det øjeblik, den passerede den jyske vestkyst. Erik Christiansen, der havde ventet forgæves sammen med Quistgaard's på Kattruppladsen, ankom til Valborup Skovridergård tidligt om morgenen, og han fortalte, at skoven var fuld af tyskere. Det vidste Krarup godt, skovfogederne havde ringet ind hele morgenen, men alt var godt, tyskerne fandt intet i skoven.

Imens prøvede Muus at nå til København. Efter 30 timer i en halmstak og en længere cykeltur betalte han en lillebilchauffør for at køre sig til København. Det var en meget forkommen faldskærmschef, der fandt sine kontakter i byen. Det fortælles, at Muus på cykelturen på de sjællandske landeveje mødte en tysk patrulje, men de passerede blot hinanden. Det var godt, for under trøjen havde Muus den samlede plan for opbygningen af den danske modstandshær.

1944 - opbygning og sammenbrud

I løbet af foråret 1944 begyndte opbygningen af en egentlig dansk modstandshær. Danmark blev inddelt i 6 regioner, der igen blev opdelt i et antal distrikter. Region V - Sjælland og Lolland-Falster - blev opdelt i distrikter, som fulgte de gældende amtsgrænser. Da Stig Jensen i efteråret 1944 blev udnævnt til modtagechef for Region V, valgte han de samme grænser til sin modtageorganisation. Hans to hjælpere Erik Christiansen og Otto Brorly delte amterne imellem sig og var amternes kontakt til modtageledelsen i Region V. I de enkelte amter blev udpeget en modtagechef, der fik det samlede ansvar for organiseringen og gennemførelsen af våbenmodtagelserne i amtet. Et arbejde, som skulle være skarpt adskilt fra det øvrige modstandsarbejde. Hvor de tidlige modtagelser ofte var foregået ved hjælp af et hastigt sammensat hold, blev modtagearbejdet nu lagt i mere faste rammer.

Kettlekoden blev ændret. Antallet af nedkastninger var nu så mange, at en enkelt slutreplik i nyhederne fra BBC ikke kunne dække de mange nedkastningspladser, og den kendte ”Hilsen til . . .” tog over.

Containerne blev betegnet efter deres indhold: ”Tiger” for containerne med en last af sprængstof, ”Fox” for en last af våben og ”Lion” for ammunition.

Samtidig nedkastedes elektroniske hjælpemidler, der skulle hjælpe de allierede maskiner til at finde den prik på kortet, som angav en nedkastningsplads. Det dejede sig bl.a. om de såkaldte S-phones, som gav folkene på modtagepladsen mulighed for direkte kommunikation med flyets besætning, og Eureka-senderen, som nærmest kan sammenlignes med et radio-fyr. På Eureka-senderen var monteret en sprængladning, som skulle udløses, hvis der var risiko for at miste den til tyskerne. Flere modstandsfolk har nævnt, at det overraskede dem noget; arbejdet på modtagepladsen var måske farligere, end de havde forestillet sig.

I Roskilde gik sommeren 1944 med at opbygge den undergrundshær, som Flemming Muus havde medbragt planerne til. I Roskilde blev oberstløjtnant C. F. Løkkegaard, forvalter på Det Adelige Jomfrukloster i Roskilde, udnævnt til amtsleder. Ingen blev udpeget til opgaven som byleder i Roskilde, men reelt blev dette arbejde udført af officiant Jens K. K. Kjærgaard. I Køge blev dyrlæge P.E. Glahn byleder for undergrundshæren.

Samtidig var våbenedkastningerne over Danmark gået næsten i stå. En væsentlig grund hertil var naturligvis, at de allierede maskiner havde travlt i Frankrig, hvor operation ”Overlord”, de allieredes invasion i Normandiet, nærmede sig. Men så i september måned kontaktede Stig Jensen endnu en gang skovrider Krarup. Pladsen ved Gyldenløveshøj skulle gøres klar igen.

I løbet sommeren var mange nye folk kommet med i det illegale arbejde, og Ole Geisler fra SOE var flyttet ind hos Alfred Jensen på Aunstrup Sanatorium. Desuden var Holten Andersen fra Svenstrup og folk fra Giesegaard kommet med i organisationen, og Krarup, der kendte skovene på Sjælland særdeles godt, havde fundet gode emner til fremtidige modtagepladser. Det var også i efteråret, at Stig Jensen formelt udnævntes til våbenmodtageleder for Sjælland. Tilsyneladende havde ingen orienteret Krarup herom, og det kom til et voldsomt sammenstød mellem de to på en perron på Roskilde Station, da Krarup nægtede at udlevere navnene på de nye pladser til Stig Jensen. Modstandsarbejdet var ikke så enkelt og entydigt, som eftertiden ofte har malet det.

Den 7. september kom så klarsignalet fra London. Nu havde pladsen fået navn, Gyldenløveshøj hed ”Grethe”.

En del af holdet var samlet på Valborup Skovridergård. Krarup med sine folk, Ole Geisler, kaldet ”Lange Aksel” på grund af sin højde, og Alfred Jensen kaldet ”Lille Aksel”, af praktiske grunde, og Stig Jensen. Holten Andersen med sine folk, heriblandt Helmuth Barner, var på vej fra Svenstrup. I løbet af aftenen opstod en diskussion mellem Stig Jensen og Ole Geisler om, hvornår maskinen ville komme over pladsen. Stig Jensen mente klokken 22. Geisler, der havde gode erfaringer fra sit arbejde i Jylland, stod fast på klokken 23 og fordybede sig i skovridernes gode pladesamling og et glas fra hans berømte vinkælder. Ved 22-tiden forlod man skovridergården, lige tidsnok til at se en stor Halifax glide lavt over trætoppene på vej til ”Grethe”. Man blinkede koden for fuld kraft, men altså fra det forkerte sted. Enkelte fra Svenstrupholdet var nået til pladsen og blinkede til maskinen fra den rette plads, men uden at kende koden. Bombemaskinen forsvandt klogeligt i mørket.⁹ Det fortælles, at Stig Jensen talte uforsvarligt højt og længe i skoven den nat.

Små tre uger efter blev en kastning på ”Grethe” meldt klar igen, det var den 25. september. Det havde været en hektisk tid. Det danske politi var blevet taget af tyskerne, og mange betjente havde skjult sig på gårde og i småbyer i amtet. Razziaerne var hyppige, hvilket ikke gjorde det hele lettere.

Kort før man rykkede ud, forlød det, at Schalburgkorpset var set i skoven. Stig Jensens næstkommanderende N.O. Brorly fortæller: ”. . . alle var på mødestedet under den store ask. Lysposterne blev stillet ud, Vagtposterne sat af på de kriminelle Punkter, og Ventetiden begyndte. Hundekoldt var det og Lærken måtte frem hver gang vi kom til de frofrosne Vagtposter. Månen kom over Trætoppene, og den åbne Plads, Sjællands højeste Punkt, lå klart oplyst helt omgivet af Skoven. Lidt før Klokken 1 hørte vi pludselig en svag Brummen fra Vest. Lysene blev øjeblikkelig tændt, og få Sekunder efter kom den store Halifax glidende lavt hen over Trætoppene skråt over Lyslinien. I samme Øjeblik Signalposten havde morset Kodebogstavet, lød der et Smæld fra Maskinen, og 13 Faldskærme i alle Farver dalede ned mod Jorden”. Og Olaf Kring, fra Svenstrupholdet fortsætter: ”Helmuth Barner og jeg blev efterladt for at undersøge om der hængte skærme i træerne. Hen ad morgenen tog vi hjem til Grønholt. . . Godset blev læsset på en lille lastbil. Ingen vidste dengang, hvor det blev kørt hen. Efter krigen har vi erfaret, at Dilling Hansen fra Sønderstrup Sæbefabrik sørgede for borttransporten”.

Halvanden måned senere var det netop en sådan transport, der forårsagede optrevlingen af Den Sjællandske Modtageorganisation.

Opgaverne hobede sig op. Den 14.oktober var der adskillige modtagelser på vej til de sjællandske pladser. Veteranerne fra Gyldenløveshøj var blevet fordelt og havde overtaget ledelsen på hver sin plads. Alle havde rasende travlt, og Krarup havde bedt Holten Andersen på Svenstrup om, at tage sig af ”Normann” på Dyndet – et engdrag 3 kilometer syd for Borup.

Holten Andersen manglede mandskab og havde prøvet at supplere ved hjælp af en ung bankassistent fra byen. Han havde ikke helt havde forstået alvoren, så ”. . . det meste af Borup var på vej ud til pladsen”, fortæller Helmuth Barner. Det var et elendigt vejr, og ingen regnede med en nedkastning den nat. ”Men”, fortsætter Barner, ”maskinen

kom pænt over pladsen, vi lyste og morsede henrykt til den. Den foretog det sædvanlige sving og kom fint tilbage og kastede ladningen, der fordelte sig over et større område. Der var faktisk en hel del ”nedfald” at tage sig i agt for på kort tid. Hvor jeg stod, nåede jeg at se en sort genstand uden skærm styrte mod jorden. . . Vi sprang for livet og containeren forsvandt med et ”blop” ned i mosejorden – og der lå den trygt, indtil efter krigens afslutning. To containere stødte sammen under nedturen, de gik itu og deres indhold af US- karabiner med diverse tilbehør spredtes over et større område. I mørket var det umuligt at få det hele samlet sammen. Vi havde tilstrækkeligt arbejde med at få de øvrige containere og faldskærmene samlet og læsset på lastbilen.” Man blev på pladsen til det blev lyst, den sidste skærm blev hevet ned af det træ den var strandet i, og skærmene blev sænket i en sø i Storeskoven ved hjælp af store sten. En af dem overlevede krebsenes angreb. Olaf Kring hentede den efter krigen til en brudekjole til sin kone.

På Gyldenløveshøj landede 24 containere og 2 pakker (pakkerne indeholdt mere specielle ting som de eftertragtede pistoler, særligt apparatur o.l.). De faste folk var Krarup og Ib Jensen, desuden måtte man have hjælp og folk uden for den faste kreds, der jo var fordelt som ledere på andre pladser. Blandt andet deltog politifolk fra Roskilde. Det var en dårlig kastet sending; mange skærme gik i træerne, og der måtte arbejdes og fældes til langt ud på natten. Skærme og containere blev gemt under hegnspæle; sendingen blev kørt til Stig Jensens Laurentiuzlund, hvorfra den næste dag blev flyttet til grev Holstein-Ledreborgs jagtthytte ved Avnsø, som ligger på skæringspunktet mellem Bidstrup og Ledreborg skovdistrikter. Jagtthyten kom snart til at indeholde et aneligt antal våben og store mængder sprængstof.

Optrevling

Meget tyder på, at det var gået for stærkt i efteråret 1944. Med kort varsel skulle en masse modtagepladser gøres klar, og et aneligt antal containere dalede ned i regionen inden for kort tid. De fleste nedkastninger blev bjærget, men transportsystemet kunne ikke følge med. Materiel hobede sig op, og ofte måtte det flyttes i hast, når de tyske patruljer blev for nysgerrige. Deri lå kimen til katastrofen.

Helmuth Barner.

Modtagelsen fra Dyndet måtte i løbet af få dage flyttes adskillige gange og blev ofte kun skjult af blade. Tilbage på Dyndet blev der afholdt jagt, og da klapperne kom ud fra området, var de flot bevæbnet med - US-karabiner! Holten-Andersen gik under jorden, mens Kring og Barner blev på Grønholt i nogle dage.

Våben blev flyttet og skjult på ny, og den 25. oktober gik det galt. En lastbil med tre mand, hvoraf to var reservebetjente under jorden, var på vej til opsamlingsstedet på Sønderstrup Sæbefabrik med våben fra en nedkastning, skjult under stødbrænde.

Alt var gået galt på den tur. Læsset var alt for stort, og bilen punkterede; man havde falske nummerplader og ingen køretilladelse. K.L. Villumsen fortæller: ”Da vi endelig kan fortsætte, er det over midnat. Vi er trætte og sultne, og vi glæder os til at komme hjem. Da vi er nået 6-7 kilometer fra pålæsningsstedet, vi har stadig skov på begge sider, står der folk længere fremme på vejen. Binneballe kaster maskinpistolen ud af vinduet, og vi ruller stille frem imod det, der viser sig at være en cykelpatrulje fra Schalburgkorpset i Ringsted.¹⁰ Alle står ud, og vi forklarer dem, at vi har haft en punktering og aftaler, at vi møder op på kasernen i Ringsted med vores glemte køretilladelse næste dag. Alt

er godt, men da vi sætter os ind igen, opdager en Schalburgmand, at vi nu pludselig kun er to. Vores tredje mand er stille forsvundet i mørket under samtalen”.

Bilen blev undersøgt og våbnene fundet. Ankommet til Ringsted Kaserne kom de to øjeblikkeligt i forhør: ”Vi blev slået ganske forfærdeligt. Jeg ved ikke, hvordan jeg var kommet derud, men da jeg vågnede, lå jeg i en hestestald”. Næste dag fortsatte torturen, men nu var tiden gået. De havde holdt aftalen og klaret de tolv timer, nu kunne de snakke.

Herefter rullede optrevlingen ud over Sjælland. En del slap væk, andre nåede det ikke; for Willumsen og Binneballe gik turen over Vestre Fængsel til Kz-lejren Neuengamme syd for Hamburg.

På Valborup Skovridergård prøvede man at redde, hvad man kunne, men snart dukkede tyskerne op i skoven. Forvalteren på Skjoldenæsholm, Gert Blædel, der havde deltaget i modtagelserne ved Gyldenløveshøj, fortæller: ”Næste formiddag, den 26. oktober, modtog jeg besked fra Krarup om, at han gik under jorden og anbefalede mig at gøre det samme. Imidlertid var den 27. lønningsdag på Skjoldenæsholm, hvilket indebar en større regnskabsføring. . . jeg regnede ikke med at Gestapo ville komme på sporet af mig det første døgn. Da jeg kom ned blev jeg mødt af Schalburgfolk. Jeg spurgte, om jeg måtte sætte mine folk i arbejde først, deri lå chancen for flugt, men det viste sig, at hele godset var omringet. . . På et tidspunkt kom to Schalburgfolk ind med karlen Hartvig-Jensen med en bemærkning om, at ”det var ham der kørte”. Det var korrekt, men jeg fortalte dem, at det var mig, der havde læsset vognen med våben og skjult det med risbrænde, inden jeg bad den intetanende Hartvig om at køre med. Dette hørte Hartvig, inden han blev ført ud.” Hartvig slap fri tre dage efter, Gert Blædel blev sendt til Neuengamme Kz-lejren i december 1944.

Hr. og fru Krarup tog til København og derfra videre til Sverige, hvor Krarup meldte sig til Den Danske Brigade. Krarups søster blev på Skovridergården for at tage sig af den daglige drift.

Det største depot lå stadig i jagthyttten, fem tons sprængstof, fire tons tilbehør og en større mængde våben – fortrinsvis Stenguns. Først skulle våbnene reddes. Ib Jensen, Brorly og Erik Christiansen roede våbnene over Avnsø, hvor et anseeligt antal modstandsfolk fra forskellige grupper i Roskilde var mødt op (hvilket i øvrigt var ganske uforsvar-

ligt) og slæbte sækkene med Stenguns videre gennem den nattemørke skov til Alfred Jensens kælder på Aunstrup Sanatorium. Resten måtte man opgive at redde, men Brorly armerede jagthytten.

Formentlig den 10. november dukkede en køn ung pige, der præsenterede sig som kurer, op på Valborup Skovridergård og spurgte efter skovrider Krarup. Ingen kunne hjælpe hende, og hun måtte tage af sted med uforrettet sag. Det var Mortensaften. Besøget var foruroligere, så forstfolkene besluttede sig for at sove i skoven. Kort efter ankom Gestapo til Valborup Skovridergård. Næste morgen kom Brændegaard og Brorly tilbage. Brændegaard blev taget på gårdspladsen, men Brorly flygtede og undslap under voldsom beskydning fra de tyske soldater. Andre ankom og blev taget ind, og snart sad en del mennesker i skovridergårdens dagligstue, blandt dem de, der havde deltaget i det illegale arbejde: Georg Schlätzer, Alfred Rasmussen og Jørgen Brændegaard. Kort efter ankom de danske håndlangere Ib Birkedal Hansen og Arvid Waltenstrøm - og så den unge pige fra dagen før, nu bevæbnet med en maskinpistol. Hun kaldte sig Marianne Lund og var tilsyneladende kæreste med Birkedal.¹¹ Forhørene foregik efter tur på første sal og var meget hårdhændede. I stuen kunne man høre skrigene deroppe fra.¹²

Da en af de mishandlede var blevet slået længe nok i ansigtet med rensestokken til et gevær, fortalte han om Jagthytten ved Avnsø, som han mente de måtte kende i forvejen, men han fortalte også om fælderne i hytten. Midt i alle ulykkerne opstod en pudsigt situation; han fortæller: ”Jeg blev sendt af sted med tre tyskere for at lukke jagthytten op, stien havde dybe vandpytter, så jeg hoppede fra det ene tørre punkt til det andet. Da jeg kiggede bagud, så jeg, at mine vagter omhyggeligt hoppede i mine fodspor”.¹³ Fælden i jagthytten blev ikke udløst, og på vejen tilbage steg et ildskær op over træerne, Valborup Skovridergård var blevet sprængt. Kort efter sprængtes jagthytten ved Avnsø.

I løbet af dagen blev savværksejeren i Hvalsø, Poul Kristiansen, arresteret. Han døde den 29. marts 1945 i Neuengamme Kz-lejr, samme dag, som en anden fra Valborupholdet, Erik Briand Clausen, blev henrettet i Ryvangen.

Våbnene på Aunstrup Sanatorium blev i hast flyttet til Brinks

der snart sagt ikke var den Ting, som ikke var "rustet over"!

Onsdag Formiddag drev nogle tyske Sporteballerer ind over Sjælland, og de forarsagede blandt andet, at HESAs Tilforelar stiftede til Roskilde.

LENSGREVENES JAGTBYTTE SPRANG: I FortinSolen med Tyskernes Straffeaktion ved Valborup Skovridergård sprangto Tyskerne for nogen Tid siden sprangt helt til Pindebrando.

Tyskerne antte den 22. forstærket Vagt ved Røde Port og Frederiksborgvej og standsede alle Biler - selv Postvognen - sandsynligvis for at undersøge den for Vaaben.

- / Den I L L E G L A D E Side. / -

G E S T A P O K O M M T: Tyskernes Herver staar paa Hojdepunktet. Forleden Aften kom en beruset tysk Soldat kørrende ned i Elevatoren i en Ejdson, og da han gik, smækkede Deren i bag ham. Herover blev han rudselsalngen og flygtede, men kom kort efter tilbage med 6 - 7 Kommarator, der krævede "Smigskytten" udleveret. En af Begberne ringede til Skullehuset, og da Tyskerne spurgte, hvem han ringede til, svarede han: Gestapo, hvorpaa Tyskerne skreg: GESTAPO KOMMET! Og saa styrtede de af Sted.

Nybeden om tyskernes sprængning af Valborup Skovridergård i det illegale blad "Roskilde-Kurere" fra den 29.11.1944. (Frihedsmuseet).

Børnehjem i Veddelev nord for Roskilde, hvorfra de blev fordelt til grupperne i Køge og Roskilde. Det var på et hængende hår. Den 16. november ankom Gestapo til sanatoriet; Alfred Jensen, der netop havde forladt stedet for at gå under jorden, mødte dem på skovvejen uden at blive standset.

Den 17. november sprængte tyskerne Sønderstrup Sæbefabrik.

Frk. Krarup, der var blevet tilbage på Valborup Skovridergård, blev sendt til Frøslevlejren. For de øvrige begyndte kampen for at overleve i de tyske Kz-lejre.

Kort efter modtog London et telegram fra Stig Jensen. Sjælland var "ramt af alvorlig sygdom", og alle nedkastninger skulle indstilles. Våbenmodtageorganisationen i Region V var revet op.

Marianne Lund havde travlt. Adskillige modstandsfolk fra Roskilde kan fortælle om hendes forsøg på at komme i kontakt med dem, hvilket i enkelte tilfælde lykkedes – hun skulle have været en køn pige – og endte skidt. Mere alvorligt var hendes besøg, igen som "kurer", hos

Stig Jensens telegram til London, som afmelder alle modtagepladser på Midtjylland. (Stig Jensens arkiv, Rigsarkivet).

B 5 9-11
Crack 353
All points cancelled due serious illness midzealand. 5 of 9. Starting afresh. new point no. one book 3 page 19 A spple 2,300 m. south of plum in Gunderup. Pin point named Adolf, recognition letter Ydun, Eureka no. 596, named Rikke, coding letter Rst, placed at pin point. Reception ~~at~~ times for Nov. Dec. wanted. Awaiting 24 containers & 2 packages. Sphones wanted. Point ready for reception from 48 hours after dispatch of this wire. If operation definitely on, please repeat Hilser at 21/15. If Hilser is not repeated, operation ~~cancelled~~ called off for the night. Confirm. [8-13]

den nyudnævnte amtsleder C.F. Løkkegaard på Det Adelige Jomfruklosters forvalterbolig ud mod Algade. Besøget fandt sted sidst i november; den 1. december stormede tyskerne forvalterboligen. Løkkegaard, der ikke var ganske ung længere, flygtede gennem klosterhaven, og sprang over klostermuren, der hvor Roskilde Bibliotek ligger i dag. En ikke ringe præstation af en mand i hans alder. Herfra slap han i skjul hos bekendte i nærheden. Resten af krigen opholdt Løkkegaard sig i København, hvorfor den reelle leder i Roskilde Amt blev Jens Kjærgaard, som desuden blev udnævnt til amtsleder for våbenmodtagelserne. En voldsom byrde, som i øvrigt brød med alle gældende sikkerhedsregler. Men valget var godt, Jens Kjærgaard blev en af de dygtigste modtageledere under besættelsen.

1945 - de store nedkastninger

Stig Jensen og hans to næstkommanderende, N.O. Brorly og Erik Christiansen havde arbejdet hårdt for at finde nye folk til erstatning for de tabte, og over nytår 1945 var våbenmodtageorganisationen for Sjælland genopbygget.

Stående hold blev formeret, og i England blev flere maskiner indsat i nedkastningsarbejdet. Nu skulle undergrundshæren opbygges.

De lokale modtagechefer fandt egnede pladser, som blev godkendt

eller afslået i London, og BBC's udsendelser til Danmark havde lange remser med Kettle Codes. Hovedparten af dem var "Dummies", ligegyldige navne, der skulle dække over dem, der gjaldt.

Jens Kjærgaard, der, ved siden af sine opgaver som amtsleder og byleder, nu havde påtaget sig arbejdet som nedkastningschef for amtet, gjorde sine erfaringer ved en nedkastning ved Brorfelde sammen med folk fra Ryegård. Det har formentlig været her, at han besluttede sig for en anden procedure end den kendte. Pladserne skulle være åbne og ikke ligge i skovene, hvor skærme, der landede i træerne, kostede besvær og kostbar tid. Godset skulle ikke skjules i nærheden af pladsen, men køres til en omladningsplads, typisk en gård, så langt fra pladsen som muligt. Et pladshold tog sig af lyssætning, vagter og bortskaffelsen af faldskærme, ødelagte containere m.v. Et transporthold hjalp med at løbe containerne til bilerne og kørte hastigt fra stedet.

I Roskilde blev der dannet to transporthold, et hold af politifolk under ledelse af Regner Clausen og et hold fra den kommunistiske del af modstandsbevægelsen under ledelse af Jens Erik Clausen. Pladsholdet, som kom til at virke i den sydlige del af amtet, bad Kjærgaard den erfarne Helmuth Barner om at danne. Desuden samlede skovfoged Poul Rasmussen fra Giesegård, på opfordring af Barner, et pladshold til de sydlige modtagelser. I marts blev der på et møde i Køge mellem byleder Glahn, Helmuth Barner og ingeniør Paul Skaarup Christensen, dannet et modtagehold i Køge med Skaarup som leder.

Holdene havde således klart definerede opgaver. Når de tunge containere ramte jorden, blev de i hast læsset på de ventende biler og kørt ud af området, mens pladsholdet slettede de sidste spor. Bilerne kørte ofte langt fra modtagepladsen, for at skjule containerne hos gårdmænd, der ville tage risikoen. Det var gårde i småbyerne omkring Køge og Roskilde. Så kunne alle vende hjem. Bilerne blev afleveret, og hver gik til sit. For de fleste var det nattens værste øjeblik, og det var her, at nerverne kunne svigte.

Næste dag kørte et hold til omladningspladsen. Våbnene blev pakket i trækasser, som blev kørt til godsbanen på Roskilde Station og derfra til Nørrebro Station, hvor andre tog over. Skærmene blev druknet – som regel, det gode stof fristede - og containerne blev dumpet i søer og mose. En af dem var mosen ved Trekrøner.

Jens Erik Clausen. (Helmer Clausen).

En god og gennemtænkt procedure. I modstandskampens virkelighed, forløb nætterne ofte ganske anderledes.

Det blev et travlt forår for modtagegrupperne, og det vil føre for vidt her at beskrive hver enkelt aktion, men lad os tage et strejf gennem de kolde nætter med deres uheld og med deres succeser.

Det begyndte ikke for godt. To nedkastninger af agenter måtte aflyses på grund af vejret. Den 21. februar, samtidig med at Kjærgaard og Ryegårdfolkene modtog 18 skærme ved Brorfelde, lå Barners og Poul Rasmussens folk parat på plads 17 i Munkeskoven, klar til at modtage Elisabeth-B. Jens Erik Clausens hold var kommet med bilerne fra Roskilde. Maskinen var sent på den, men da den endelig kunne høres, tændtes lyset på pladsen, og Barner morsede nedkastningens signal – ”B”. I samme øjeblik fløj kugler og lysprojektiler om ørerne på folkene. ”Skuddene gik for højt og fældede i stedet 10-15 høje bøge inde i skoven . . . Den stående ordre var, at alle skulle søge hjem uden om stier og veje” (Poul Rasmussen). Ingen blev ramt og alle forsvandt i mørket. Bilerne fra Roskilde, en Ford V-8 og to lastbiler, hastede ad de små veje tilbage mod Roskilde, farten var høj og man kørte uden lys. I et sving ved herregården Juellund gik det galt, de to forreste vogne kørte direk-

te ned i grøften. Der var ikke megen hjælp at hente på gården, men da det gik op for folkene, at det var modstandsfolk, der holdt i grøften, kom der fart over feltet. Otto Hansen fortæller: ”Erik spurgte forkarlen, om der var en telefon på gården. Det var der i forvalterens værelse. Erik og jeg gik derhen, og med en forstyrret forvalter stirrende på os fra sengen, forklarede Erik ham, at vi tog hans telefon, men at han nok skulle få den igen.” Det gjorde han et par dage senere.

I mange år efter krigen mødtes de gamle modtagefolk hver den 4. marts til en hyggelig aften sammen. De har fortalt, at et af de bandlyste samtaleemner var modstandskampen. Den 4. marts blev valgt, fordi det havde været en meget travl nat med flere modtagelser i amtet:

Jens Kjærgaard kørte nordpå i Carl Christensens lillebil med et hastigt sammenkaldt hold for at tage imod Lars-U, to SOE-agenter, der skulle kastes på markerne ved Ryegård. Aage Helver, der havde ansvaret for våbenforsyningerne til undergrundshæren, var med; skulle alt gå galt, skulle de to agenter skjules i familien Helvers lejlighed i Roskilde. ”Nedkastningen foregik fra den laveste mulige højde, Operationel High, vistnok 300 feet, den højde, som lige netop giver skærmene mulighed for at folde sig ud. . . Jeg landede i et fyrretræ og faldt etagevis ned gennem træets grene med sne og is væltende ned over mig, indtil jeg landede på ryggen under træet. . . Fra Holbæk kunne jeg høre luftværnssirenerne” (Johan Malling).

Modtagelsen havde taget for lang tid, så de planlagte skjulesteder blev opgivet, og Carl Christensen lillebil kørte med stor fart tilbage til Roskilde. Da bilen drejede ned ad Helligkorsvej på vej til Aage Helvers lejlighed, nåede man akkurat i læ for det fejende lys fra to tyske lastbiler på vej mod Ryegård. De to faldskærmsfolk, Johan Malling og Poul Hammerich, kom sikkert til København.

Samme aften tog Regner Clausens modtagehold til plads 27- ”Ruins of Valborup Skovridergård” - ”vores frækkeste plads”, som det står i pladsbøgerne. Pladsen var Brorlys idé. Efter tyskernes havde sprængt skovridergården og våbendepotet, kom de næppe tilbage. Pladsen blev lagt på de store marker omkring den sprængte skovridergård. Den var rimelig åben og frakørselsmulighederne gode. ”Bruno-B” viste sig imidlertid ikke, og holdet måtte returnere efter en lang nat på pladsen. Men hermed var det ikke slut, at komme hjem var ikke så let endda.

*Regner Clausen ved modtageplads 27 – "Ruins of Valborup Skovridergård".
(Foto: Henning Bjørn Larsen, 1985).*

Man skulle undgå broer, tunneller og andre steder, hvor der stod tyske vagter. Bilerne man havde "lånt" skulle afleveres, og til sidst ventede det værste: at komme hjem til sig selv. Netop den aften var det ved at gå helt galt. Tyskerne på kasernen var blevet alarmeret, så det var svært at slippe gennem byen. For en del af holdet gik turen fra grusgraven (den senere Roskilde Ring) over idrætspladsen, gennem flere haver, indtil de fandt skjul hos en bekendt i Skovbogade.

Aftenen efter måtte Regner Clausen og hans folk af sted igen. Denne gang kom 14 skærme ned på pladsen. Det gik ikke alt for godt. Vinden tog i skærmene, og en del satte sig fast i de høje træer omkring pladsen. Skovfolk fra Hvalsø kom til, og træerne blev fældet. Det gik stærkt, uret tikkede, og man savede, hvor det var lettest - træerne knækkede et par meter over jorden. På en af stubbene, der står tilbage fra den nat, sidder der i dag en mindeplade for modstandsarbejdet dengang. Regner Clausens hold fik travlt på andre pladser, men vendte senere tilbage til Valborup; den 20. april dalede 25 skærme med navnet "Christoffer-K" ned over plads 27.

320
10-B-3 at over in Hov Omskær. 1/5 59
13/4-45 Juliane J.
R: 22/4 24 (100) 2
24/4-45 Henrik Y.

Modtagelsen på plads 59 ved Hove i Brorlys notater over nedkastninger på Sjælland.

Pladsens placering blev angivet ved side og placering i felt i den

almindelige brugte kortbog "Geodætisk Instituts Generalstabskort 1:100 000", efterfulgt af en nøjagtig angivelse af placering. Plads 59 blev meldt klar 13/4-45 med navnet "Juliane" og morsesignal "J".

Den 22/4 modtog Jens Erik Clausens gruppe 24 containere (med våben) og 2 pakker. Pladsen blev meldt klar igen 24/4 med navnet "Henrik.Y", men der skete ikke flere nedkastninger på plads 59.

(N. O. Brorlys arkiv, Rigsarkivet).

Imens havde Jens Erik Clausen ventet forgæves nogle gange på Finn-F ved Giersegård. Pladsen blev afmeldt den 9.marts. Tiden var ikke spildt. Jens Erik Clausen overholdt ikke den beordrede skarpe adskillelse mellem våbenedkastningsarbejdet og andet modstandsarbejde. Gruppen udførte flere sabotager og tog sig af de mere ubehagelige opgaver i modstandsarbejdet.

I april deltog Køgeholdet ved flere modtagelser, blandt andet på plads 59 ved Ny Lellingegård. Det var en stor sending med 26 skærme. Tilsyneladende var et større mandskab mødt op; Jens Erik Clausens hold, Helmuth Barners hold og Skårups hold fra Køge. Desuden var Jens Kjærgaard selv med på pladsen. Alt forløb planmæssigt, det var en fin plads, men en enkelt container brasede gennem loftet hos en husmand, der var så uheldig at bo umiddelbart op til nedkastningspladsen. Da han kom ud for at se på skaden, fandt han sit hus og gårdsplads dækket af den pæneste faldskærm. Han tog det pænt, og fik senere erstattet skaderne.

Ladningen fra Ny Lellingegård blev kørt til Tune, hvor vi kender til flere omladningspladser: Husargården, der faldt for en udvidelse af grusgraven og Frihedsminde på vejen til Karlslunde; i Greveområdet Brogården og Dyndergården; gårde i Ramsø, hvor især Ramsøsøgård

*Kortudsnit fra
Geodætisk Instituts
Generalstabskort
1:100 000 bind 3, side
10 B/3 med de to
nedkastningspladser ved
Hove. Placeringen af
plads 59 kan findes ved
hjælp af beskrivelsen side
112. Pladsen ved Hove
Mølle ligger vest for Hove
by.
Copyright Kort- og
Matrikelstyrelsen.
G11-97*

var meget brugt; flere steder omkring Køge og nord for Roskilde. Alle løb de risikoen ved at opbevare de fyldte containere, indtil indholdet kunne sendes videre til København. De kunne komme til at ligge der længe. Transportsystemerne havde svært ved at følge med, så svært, at en del af våbnene forblev i amtet. De blev fordelt til de lokale modstandsgrupper fra en havekoloni i det sydlige Roskilde.

Og så var der lige sagen fra Køge, hvor en kasse i en godsvogn på vej til hovedstaden fra en modtagelse sydpå var sprunget op. En eller anden havde lukket op til godsvognen, og våbnene var faldet ud på perronen, hvilket interesserede de rejsende ganske meget. Den kommunistiske gruppeleder, Anton Meyer, reagerede hurtigt og fik våbnene samlet sammen, men i skyndingen gled det meste af sendingen med i redningsaktionen – alle manglede våben – og blev skjult af den socialdemokratiske modstandsleder Thorkild Olsen i et redskabsskur på en byggegrund i Fuglevænget. Det udløste en forfærdelig ballade. Stig Jensen, der var presset fra alle sider og nidkært vågede over alle sendinger, kastede sig ud i en større konflikt med Amtsledelsen i Roskilde,

*Fra sin bedstefars gård ser Helmer Clausens over mod mosen, hvor han var med til at drukne containerne fra Hove en nat i foråret 1945.
(Foto: Henning Bjørn Larsen, 2006).*

Frihedsrådet m.fl., men våbnene forblev i Køge. Men én gang var nok, da uheldet gentog sig på Tureby Station, og børnene i byen legede krig med de flotte karabiner, indberettede man pligtskyldigt sagen til Amtsledelsen i Roskilde.¹⁴

En kort gennemgang af de sidste hektiske måneder kan ikke beskrive de lange nætter på pladserne. Uheldene, maskinen, der ikke kunne finde pladsen, misforståelserne, så man risikerede at skade hinanden, tyske patruljer osv. I dag en spændende historie, dengang den iskolde virkelighed af usikkerhed, angst og mangel på søvn.

Fra januar til befrielsen i maj rykkede modtageholdene fra Roskilde Amt ud 25 gange; flere gange til modtagelser uden for amtets grænser. Stort set alt det nedkastede gods, 250 containere plus nedkastede pakker, blev bjærget og fordelt.

Til sidst mangler vi at se på modtagelserne ved Hove, hvorfra de fundne containere stammer. Der blev kastet fire gange ved Hove. Tre

gange ved Hove Mølle – 30. marts, 4. april og 12. april – og 22. april ved Hove Overdrev. Det var Jens Erik Clausens folk, der tog sendingerne ned, undtaget 12.april, hvor det var et hold under Riis Nielsen fra Nordre Birk, der bjærgede godset. Hove pladserne var de modtagepladser, der lå tættest på København. Tilsyneladende skete modtagelserne ved Hove Mølle på et andet sted end det markerede. Ser man på beskrivelsen af pladsen, ligger den nord for Hove Mølle, men der blev kastet langs med Hove Mølleå. Det gav nogle problemer. Selvom pladsen havde gode landkendinger for nedkastningsmaskinen, lå den betænkelig nær ved en tysk lyttepost ved Herringløse. Det var et dårligt sted at modtage. For det første måtte bjærgningen gå stærkt ad hensyn til lytteposten, hunden på en nabogård gøede konstant, og jordbunden var ikke den bedste. Ved den første modtagelse forsvandt en container da også i åen. Den blev bjærget dagen efter, under megen opmærksomhed, så meget, at de fleste beretninger fra området har hver deres version af, hvad der skete den formiddag. Pladsen blev flyttet til Hove Overdrev, og her modtog Jens Erik Clausens hold den sidste sending til Roskilde Amt den 22. april 1945.¹⁵

Det er en container fra disse sidste modtagelser, der i dag er bevaret på Roskilde Museum.

Noter:

1. De allierede anvendte flere typer af containere. De mest almindelige var H-containeren og C-containeren. H-containeren var sammensat af 5 metalromler, samlet med 2 metalstænger. H-containeren, der således let kunne skilles ad, blev overvejende anvendt til nedkastning af sprængstof og mindre våben som Sten-Guns og pistoler. C-containeren var én lang metalbeholder, som kunne rumme større våben.
2. Glarmesters Guhles garage lå ved Dronning Margrethesvej i Roskilde.
3. Allerede den 10. september 1941 var Thomas Sneum og hans medhjælper Kjeld Petersen kastet ud med faldskærm over Sjælland. Det skete uden SOE's viden, da de var udsendt af den engelske efterretningstjeneste SIS. Forholdet mellem SOE og SIS var mildt sagt meget anstrengt under det meste af krigen. Den vigtigste

forklaring herpå er måske, at SOE skulle skabe modstand og uro, hvor SIS havde brug for så lidt opmærksomhed som muligt.

4. Området ved Bregentved var blevet valgt, da Bruhn havde arbejdet som forstemand på egnen og kendte Køge godt. Her havde han stået i lære og været spejderfører. Kastningen, der skete ”blindt”, dvs. uden et modtagehold på jorden, gik muligvis galt, fordi Bruhns faldskærm skulle udløses med en ny teknik, hvor skærmen automatisk udløstes med en karabinhage koblet til en wire i flyvemaskinen.

Da Hammer var kommet til København, satte han som aftalt en annonce i Berlingske Tidende, der fortalte, om landsætningen var lykkedes. Fra Sverige kom avisen til England, hvor annoncen blev afkodet. At låsen manglede, betød at Bruhn var død.

FREM- OG EFTERLYSNINGER

Annønceer under denne Rubrik kan indtelefoneres til Kl. 19 undt. Søn- og Helligdage, Hedemansgade, Graa Hr. Handske tabt. God Duser, Hansen, Hedemansgade 4, 4.

Hvo. er min Taske?

En grøn Dametaske, hvor Laasen mangler, tabt Vesterbrogade—Gydenløvsgade, Duser. Billet nrk. K 520 til Pol.

Tabte Stempler.

3 Stk. forchromede runde Staalstemplet til en Pumpe er tabt Tirsdag den 30. Dec. om Morgenen paa Strækningen Trianglen—Holmbladsgade 47. Kan afleveres Holmbladsgade 47, Ulrichs Metalstøberi A/S, Tlf. Central 11.441, mod Duser.

5. Signalet til de tidlige nedkastninger skete gennem kedelkoder. De var delt i to grupper til de to aftenudsendelser fra BBC til Danmark:

1. På genhør kl . . .
2. Lyt igen . . .
3. Glem ikke at lytte . . .
4. De hører os igen . . .
5. Husk at lytte til . . .
6. Farvel så længe.
7. Vi ønsker lytterne en rigtig god nat
8. God nat, sov vel, - god nat

I den første aftenudsendelse betød slutning 1 og 2 et ja, mens 3 og 4 betød nej.

Det samme gentog sig i den anden aftenudsendelse med slutning 5/6 og 7/8. Bag ja og nej lå startsignaler og aflysninger.

6. Stig Jensen i "Gå til modstand" s. 77-78, Det Schønbergske Forlag, København 1961.
7. Pladsen, hvor der blev kastet, havde afdelingsnummer 202E i skoven. Arthur Knudsen fortæller, at skovrider Vendelsø på Skjoldenæsholm, hvorunder denne del af skoven hører, havde plantet stykket til med rødgran med et kors af ædelgran, så det, set fra luften, kunne ligne et Dannebrogflag. Bevoksningen var ca. 30 cm høj. Vendelsø har, da han tilplantede stykket, ikke vidst, at det senere skulle bruges som modtageplads.
8. Maskinernes vej til nedkastningspladsen skete bl.a. ved hjælp af landkendinger, som var en af forudsætningerne for, at en plads blev godkendt i London. Derfor blev der kastet ved tiden omkring fuldmåne – de såkaldte måneperioder.
9. En lyskæde bestod typisk af tre til fire hvide lygter på række og for enden af rækken en lygte til siden. Kæden skulle markere pladsen, og lygten til siden viste kæden som en pil, der angav vindretningen. Når maskinen kom over pladsen, blinkede en lygte i kæden nedkastningens bogstav, som blev besvaret fra maskinen, og samtidig kunne piloten aflæse vindretningen. Han svingede derefter sin maskine rundt og kastede sin ladning op mod vinden. Lyssætningen ændrede sig i løbet af krigen. Ved nogle modtagelser var et enkelt lys i kæden rødt.
10. Det var K. B. Martinsen fra Roskilde, som efter aftale med Heinrich Himmler, skabte Schalburgkorpset som en dansk SS-enhed. Korpset militære afdeling blev

i februar 1944 flyttet fra København til Ringsted Kaserne. Senere blev afdelingen direkte underlagt SS under navnet ”SS Vagtbataillon Sjælland”. Fra Ringsted udgik strejfpatruljer, og det var en af disse patruljer, der standsede våbentransporten den 25. oktober. Schalburgkorpset deltog med stor ihærdighed i optrevlingen af den sjællandske modtageorganisation. Tilsyneladende prøvede korpset at holde på de arresterede modtagefolk, for selv at stå for optrevlingen, men dette blev forpurret af det tyske politi i København.

Ved befrielsen nægtede korpset at overgive sig, hvorfor et kompagni frihedskæmpere fra Roskilde blev sendt til Ringsted Kaserne.

11. Marianne Lunds rigtige navn var Inga Schiøtt. Hun omtales som Ib Birkedal Hansens kæreste, og skulle have været ganske køn med lyst rødt hår. ”Marianne Lund”, voldte så megen skade i modstandsbevægelsen, at Sjællandsledelsen udsendte en advarsel om hende. Et likvideringsforsøg i Frederikssund lykkedes kun til dels, hun blev hårdt kvæstet og indlagt på Frederikssund Sygehus, hvorfra hun kort efter blev fjernet af nogle ukendte mænd. Historien om ”Marianne Lund” er aldrig blevet afdækket. Se herom i Peter Øvig Knudsens bog ”Birkedal”, nævnt i litteraturlisten.
12. Jørgen Brændegaard, Alfred Rasmus Rasmussen, Georg Schlätzers beretning til Henning Bjørn Larsen.
13. Jørgen Brændegaards beretning til Henning Bjørn Larsen
14. Stig Jensen har i sine optegnelser noteret om nedkastningen, der forblev i Køge: ”Taget af Køge”. Dette er efter krigen blev tolket som ”nedtaget af Køge”, men flere modtagefolk fra Køge afviser, at de modtog noget den 4.marts. Blandt modtagefolk i Roskilde tales om fire nedkastninger i amtet den nat, men der var kun tre. Den fjerde gik ned sydpå, men blev altså ”taget” i Køge.
15. Den 5. maj blev Jens Erik Clausen bedt om at køre en kurer fra Frihedsrådet, Erik Andersen, til Korsør. Med sig tog han to af sine folk, Børge Olesen og Knud Andersen.
Uvis af hvilken grund fik modstandsbevægelsen i Sorø besked om, at en vogn med Hipofolk, udstyret med frihedskæmperflag på bilen, var på vej til byen. I Albertikrydset gik Sorøfolkene i stilling, og da bilen fra Roskilde dukkede op, åbnede de ild. Alle fire i bilen omkom.
Næste morgen ilede Helmer Clausen til Sorø. Her kunne han konstatere, at hans gruppeleder og bror var død.

Kilder og litteratur

Beretninger og arkiver:

- N.O. Brorlys beretning, Rigsarkivet.
Erik Christiansen beretning, Rigsarkivet.
Duus-Hansens arkiv, Rigsarkivet.
Stig Jensen arkiv, Rigsarkivet.
Stig Jensen beretning, Rigsarkivet.
Lorents Krarups beretning, Rigsarkivet.
Flemming B. Muus' arkiv, Rigsarkivet.
N.O. Brorly: Den Sjællandske Bog over Modtagepladser, Rigsarkivet.
Erik Christiansen oversigt over modtagelser på Sjælland, Rigsarkivet.
Carl Christensen beretning. Afskrift fra spolebånd, Roskilde Lokalhistoriske Arkiv.
Hovedrapport vedrørende Schalburgkorpset, Sorø Lokalhistoriske Arkiv.

Beretninger og arkiver – Henning Bjørn Larsens privatarkiv:

- Andersen, Uffe
Barner, Helmut
Binneballe, Alex
Blædel, Gert
Brændegaard, Jørgen
Christensen, Paul Skaarup
Christiansen, Erik
Clausen, Helmer
Clausen, Regner J.
Dilling, Axel
Hansen, Knud
Hansen, Otto
Hansen, Verner Norman
Helver, Aage
Jacobsen, Arne
Jensen, Alfred
Jensen, Ib
Kjærgaard, Jens
Kring, Olaf
Magnussen, Ellegaard K.

Malling, Johan
Petersen, Poul
Rasmussen, Alfred
Rasmussen, Alfred Rasmus
Rasmussen, Poul
Riis-Nielsen, N.O.
Schlätzer, Georg
Villumsen, K.L.

Litteratur:

- Barner, Helmut: Borup-holdets bidrag til våbenmodtagelser 1943-1945. Skovbo Lokalhistoriske Forening, 1993.
- Bjørnvad, Anders: Hjemmehæren. Det illegale arbejde på Sjælland og Lolland-Falster 1940-45. Odense Universitetsforlag, 1988.
- Hæstrup, Jørgen: Kontakt med England 1940-43. Forlaget Trajan, 1963.
- Hemmelig Alliance. Hovedtræk af den danske modstandsorganisations udvikling 1943-1945. Bind I og II. Thaning og Appels forlag, 1959.
- Jensen, Stig: Sandfærdige løgnehistorier fra besættelsen. Samleren, 1970.
- Jespersen, Knud J.V. Med hjælp fra England, Special Operations Executive og den danske modstandskamp.
Bind I: Det lange tilløb 1940-1943.
Bind II: Den væbnede kamp 1943-1945. Odense Universitetsforlag, 1998.
- Knudsen, Peter Øvig: Birkedal. En torturbøddel og hans kvinder. Gyldendal, 2004.
- Larsen, Henning Bjørn: Modstanden, Hovedtræk af modstandskampen i Roskilde-området 1940-45 i: Roskilde Amt underbesættelsen 1940-45, Historisk årbog for Roskilde Amt, 1990.
- Køge under besættelsen 1940-45, Køge Kommune og Køge Byhistoriske Arkiv, 1995.
- Rasmussen, Alan Hjort: Tand for tunge, Modstandskamp i Gundsø 1940-45, Secret Intelligence Service i Danmark 1940-45, Fjordmuseet, 1998.